

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 18. De casibus, in quibus excommunicatio lata in Clerici, vel MOnachi
percussorem non habet locum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

CAPVT DECIMVM OCTAVVM.

De casibus in quibus excommunicatio lata in Clerico vel Monachi percussorem non habet locum.

S V M M A R I V M.

- 223 Excusatio prima, ratione ignorantia inuincibilis: & secunda, ratione imperfectionis actus.
 224 Excusatio tertia, ratione necessitatis.
 225 Excusatio quarta, ratione turpis operationis Clerici cum persona percipienti coniuncta.
 226 Excusatio quinta, ratione correctionis ac i. in Prelato punientem Clericum suum.
 227 Prelatum posse suum Clericum comprehendere, & in carcerem mittere per laicum; quomodo sit intelligendum.
 228 Quomodo liceat laico apprehendere Clericum, & in carcere detinere sine mandato sui Superioris.
 229 Excusatio magistri, patris, domini vel heri, & senioris Clerici.
 230 Quomodo intelligenda sit talis excusatio.
 231 Excusatio magistri corrigentis discipulum Clericum, procedit etiam si hic constitutus sit in maioribus Ordinibus.
 232 Excusatio violentem expellentis ab Ecclesia Clericum aut Monachum turbantem diuina officia.
 233 Excusatio percipientis eum, qui nihil de Clericatu profert.
 234 Excusatio percipientis Clericum gerentem arma militaria, aut immittentem se enormis aibus.
 235 Excusatio percipientis Clericum ioculatorem aut bigamum.
 236 Excusatio percipientis Clericum coniugatum, publicè & personaliter exercentem officium macelliariorum, aut laniorum, aut tabernariorum.
 237 Excusatio percipientis Clericum degradatum.
 238 Excommunicatio, aut suspensio, aut irregularitas Clerici non excusat ab excommunicatione eum qui ipsum percussit.

223. **Q**VI Clericum percussit excusari potest ab excommunicatione. Primò ratione ignorantia inuincibilis, iuxta cap. Si vero secundo de sentent. excommunicat. ubi decernitur penitentem Clericum, quem ignorauit talem esse, non innotari sententia excommunicationis. Id quod ex Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 80. procedit, etiam si percussit detunc operam reuocet, adeoque peccet. Et ratio est, quod talis poena non sit imposita pro quavis mortali culpa; sed tantum pro ea, quae admixtum habet voluntarium facilegium in personam Clerici: quod non contingit in eo, qui inuincibiliter ignorat Clericum esse illum quem percussit. Iam quod ignorantia vincibilis non sufficiat ad istiusmodi excusationem, ex eo patet: quod reportaretur alioqui fructus de peccato negligentiae: quod absurdum est.

Secundò ratione modi, nempe vt Caiet. verbo Excommunicatio cap. 10. notab. 6. casu 3. & D. Anton. 3. parte tit. 24. cap. 1. §. 2. sub finem, Angelus & Syluester locis citatis, ille num. 2. & hic num. 6. docent: cum manus violenta imperfecta est ex defectu deliberationis. Si quis enim absque deliberatione subito quodam animi impetu siue vt loquitur à Graphius lib. 2. decis. aurearum c. 42. n. 33. cum tanta animi surreptione, vt nec se vindicare, nec iniuriam inferre intendens, manus in Clericum iniiciat; deindeque aduertens ad id quod facit, statim abstineat: non est excommunicatus, inquit Caiet. in sequent. casu 4. Addeus quando ipsa manu iniectio violenta in Clericum est imperfecta ex defectu actus externi: nimirum cum a deo leuis est, vt habenda sit pro nulla: aut omnino talis est (quod communem sententiam esse annotat Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 81.) quae si usurpata esset in laicum non constitueret peccatum mortale. Ratio est, quia excommunicatio hanc imponitur ob violentam & iniuriosam manuum iniectio-nem in Clericum, quae peccatum sit mortale completum. Nam incompletum, seu peccatum tantummodo veniale, non esse sufficientem causam excommunicationis maioris, manifestum est ex cap. Nemo Episcoporum 11. quaest. 3. Ad-dit praeterea idem Caiet. in sequent. casu 5. cum eadem iniectio imperfecta est ex defectu intentionis; seu quia non intenditur violentia iniuriosa: vt accidit cum quis corrigens Clericum, in quem habeat potestatem, modum excedit per imprudentiam, non putans excedere. Huc etiam potest reuo-

cari, quod percussit Clericum non ex odio, ira, vel indignatione; sed ex leuitate iocosa, non incurrit in hanc excommunicationem, vt expressè definitur in cap. i. de sentent. ex-com.

Tertiò ratione urgentis necessitatis. Exemplum est, cum quis fugiens persequentes obuiam sit Clerico, eum ex equo cui infidet, descendere cogit, vt illo consensu euadere possit; aut enssem, allamve re ad defensionem suam necessariam ei auferat. Tunc enim non incurrit in hanc excommunicationem; iuxta D. Anton. in cit. cap. 1. §. versu Fugiens Caiet. sub finem cit. notab. 6. & Nauarr. in preced. num. 84. Ratio verò est, quia non facit id animo inferendi iniuriam Clerico, sed subueniendi praesenti suae necessitati. Quae an extrema debeat esse necne, dubitatio est: de qua ibidem D. Antoninus statuit talem esse debere, quae à peccato mortali excuset iudicio viri prudentis. Pari ratione sciendum est ex Nauarro in eodem num. 84. non incurrere eum qui licitè vim aliquam Clerico inferret propter ipsius necessitatem; nimirum vt eum liberet ab aliquo magno malo; aut ipsum impediatur delinquere: sicut enim faciendo id licitè, excusatur à peccato mortali, ita & ab excomm. Alterum exemplum est, cum quis defendendo se, aut res suas, vel suum honorè, aut etià alii, vel res ipsius, Clericū percussit cum moderamine inculpatæ tutelæ. In quo casu, quamdiu vera iustaque adfuerit ratio defensionis, non incurrit in excommunicationem tenent D. Anton. in eod. cap. 1. §. 2. casu 6. Angelus Excommunicatio 5. casu 1. num. 13. 14. & 15. Syluest. Excommunicatio num. 6. casu 9. Caiet. in cit. notab. 6. Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 82. & sequitur Suarez tom. 5. disput. 22. sect. 1. num. 39. Patetque ex cap. Si verò primò, & ex cap. Ex tenore, de sentent. excomm. Item ex ratione, quam iam insinuanimus (& habet Syluester) quod ibi non sit manus violenta, sed violentia repulsoria, defensionisque inflatae licita, quando quidem, vt habetur in eodem cap. Si verò, vim vi repellere omnes leges, omniaque iura permittunt.

Ex quo eodem Syluestro aduerte primò eam percussione debere fieri cum instat aduersarij violentia, siue vt loquitur Pontifex in eodem cap. Si verò, incontinenti: non autem cum iam ea cessauit. Secundo non esse licitum alicui ad defensionem rerum suarum Clericum percussit cum mutilatione, nisi in defensorem ipsum insurgat ad rapiendum: quia tunc licet resistere ei tanquam inferenti vim personae. Tertio si percussit Clericum defensionis causa non seruet moderamen inculpatæ tutelæ; id est, excedat modum (vt fiet si occidat vel mutilet quando potest vim illatam propulsare percussit leuiter) non excusari ab excommunicatione, si id faciat ex deliberatione; sin autem ex indeliberatione, excusari: quod etiam Angelus asserit in cit. n. 14.

Quæres, An si is quem Clericus inuadit, possit fugere ad euadere, non fugiat sed percussit inuadentem, incurrit in hac excommunicatione? Respondent iidem auctores non incur-rere, si fuga esset ei ignominiosa. Si enim licet alicui Clericum percussit ad defensionem rerum suarum, multo magis licebit ad defensionem sui honoris. Quibus consentaneum est quod Caiet. in eodem notab. 6. Angelus num. 2. Syluest. numer 9. Nauarr. num. 85. locis citatis definiunt. mulierent de stupro interpellatam à Clerico, si vel mordendo vel alia huiusmodi ratione eum ad defensionem castitatis violenter à se propellat, non incidere in hanc excommunicationem; si non modo verbis, sed etiam facto interpellat. Si enim verbis tantummodo interpellaret (inquit illi) quia posset verbis, aut declinando ab eo, se sufficienter defendere: non seruaret moderamen inculpatæ tutelæ mordendo, aut aliud simile faciendo, ideoque cessaret excusatio. Consentaneum etiam est, vt si Clerico iuste prohibitus sit ingressus alicuius loci, & ipse nihilominus ingredi conetur: is cui commissæ est cura impediendi aditum; vim illi faciendo quantum ad arcendum ipsum iudicabitur necessarium, non incurrit in excommunicationem.

Quartò ratione turpis operationis Clerici cum vxore, matre, sorore aut filia. Nam vt expresserunt locis cit. D. Anton. casu 7. Angelus num. 19. Syluest. casu 10. Nauarr. num. 84. qui sic cum talibus personis Clericum inuenit, sine excommunicatione ipsum percussit, iuxta cap. Si verò 1. de sentent. ex-communice §. Nec ille: ubi idem statuitur de hoc casu ac de de-

224.

225.

fen-

ensione cum moderacione inculpate tutelæ: atque id in odium tanti criminis: & ob iustum dolorem illius qui sic est à Clerico iniuria affectus: quem quidem adeo iustum dolorem, quia non potest facile compescere, Canon ei parit, *vt habet Glossa ibidem verbo Turpiter.* Intelligi debet vero siue leuiter, siue etiam grauius percutiat (*inquunt Angel. Sylu. & Nauarrus*) quia ius memoratum non distinguit; sed absolute meminit illius qui in Clericum violentas manus iniicit. Quamquam tamen qui in eo casu mutilat vel occidit, *vt monet Angelus*, grauius peccat iuxta cap. Quicumque percutit 23. quæst. octaua. Immo, *vt idem addit*, si id faceret maturo consilio, & negotio attentius perpenso, non autem ex subito feruore iræ, quia cessaret ratio ob quam per Canonem excusatur, in excommunicationem incurreret. Idemque iudicium esse ait in sequenti num. 20. si quis procurerit vt Clericus ab vxore vocetur ad turpitudinem, & sic ipsum verberet; quia cum tunc tam ipse, quam vxor sint in dolo, tali percussione incurrunt in excommunicationem. In quibus Nauarr. & Sylu. ei assentiuntur: sicut & in eo quod præmittit num. 18. non esse ante dicta restringenda ad actum copulæ carnalis: sed extendenda quoque ad amplexus, oscula, & alia id genus signa propinqua operis nefarii explendi vel explei.

Ceterum in hac re, quia pœnæ non sunt extendendæ ultra id quod verba legis sonant: in propria sua significacione nomina matris, vxoris, & filie sunt hic accipienda sine extensione; *vt* nomine vxoris non intelligatur sponsa de futuro: ipsam vero de præsentibus, id est, eam cum qua celebratum est matrimonium sed nondum consummatum intelligendam esse putat Glossa ad cit. cap. Si vero: quod Syluester approbat. Neque nomine matris intelligendæ sunt omnes ascendentes; aut nomine filie, omnes descendentes, vt intelligit Innocentius, quod Angel. & Sylu. & ante eos citata glossa reuolunt: nec nomine fororis omnes collaterales. Ratio in promptu est, quod percussio Clericum in tali factiore deprehensum, non excusatur ab excommunicatione, nisi ex indulgentia propositi cap. Si vero: quod non facere talem extensionem patet ex ipsius verbis, quibus statuit non excusari ab excommunicatione illum, qui percussit Clericum inuentum in stupro vel adulterio cum ea, quæ ita proxima consanguinitatis lineâ, illum non attingit. Quamquam ex Sylu. & Nauarr. per filiam & sororem non tantum legitima: sed etiam naturalis intelligenda est, non item adoptiua, quæ non est vere filia aut foror.

226. Quotidiano ratione correctionis: quo referuntur multi casus. Primus est cum Index seu Prælatus Ecclesiasticus ea ratione qua licitum illi esse intelligitur ex proxime præcedenti cap. *scilicet posteriore quæst. 3.* punit suum Clericum. Non enim ex eo in excommunicationem incurrere, communis consensus est, receptusque vsus satis docet; etiam quoad constitutum in maioribus ordinibus. Dixi (suum) quia si in alienum ipse, vel per se vel per alium manus iniiciat, etiam correctionis gratia, non excusatur ab excommunicatione: vt post Panormit. ad cap. *Vt fama De sentent. excommunic.* annotant Angelus & Syluester locis citatis, *ille num. 5. & hic casu 11.* sequitur quæ Nauarr. in *Enchir. cap. 27. num. 86.* Requiritur autem in ea punitione ex eod. Sylu. primo vt talis Prælatus saltem habitu intendat correctionem dum percutit, aut percussit libet suum Clericum: neque id principaliter faciat ex odio, malitia, vel ira, *vt habet Nauarr. in præced. num. 82.* sed si quid eiusmodi, correctioni miscetur; ipsum non dux sed comes illius sit, prout habet à Graphijs in lib. 2. decis. aurearum cap. 48. num. 37. Secundo vt in corrigendo non excedat modum notabiliter, *iuxta cap. Vt fama sub finem De sentent. excommunic.* Quamquam si excedat quidem, non tamen ex proposito sed per imprudentiam (*quod Angelus admonet num. 11. sub finem*) non esset excommunicatus. Tertio vt correctionem non exequatur per laicum, nisi Clericus ipse, aliter sit incorrigibilis in quo casu sicut capi, ita & corrigi potest per laicum ex mandato Superioris, cui ex officio incumbit ipsum corrigere, neque aliter potest. Id quod deducitur ex citato cap. *vt fama.* Etenim accideret alioquid, quod dicitur ibidem, vt per impunitatis audaciam fiat qui nequam fuerant, nequiores.]

227. Esti autem Prælati Iudicibus Ecclesiasticis non sit

concessum Ecclesiasticis sibi subditos punire per laicos: eos tamen licet per hos comprehendere, & in carcerem mittere, vt ex cap. Si Clericos De sentent. excommunic. in 6. post Palud. in 4. distincta. 18. quæst. 5. art. 1. Syluester ipse consequenter annotat. Sed aduerte id intelligendum esse dummodo iusta causa interueniat talis comprehensionis, & incarcerationis; illa enim deficiente cessat ratio correctionis. Item dummodo Clerici, qui capi mandantur, non tantum sint subditi Prælatorum mandantium, *vt habet Panormit. ad cit. cap. Vt fama num. 5.* sed etiam ad hos pertineat illos corrigere: sicut idem Panormit. in sequent. num. 6. pertinere ait ad eos qui habent in subditos iurisdictionem ordinariam, vt Episcopi in suos Ecclesiasticos; Abbates in suos Monachos. Aduerte etiam vt dicta incarceration Clerici per laicum fieri licite possit, non esse necesse velle iam appareat incorrigibilis, *ex cit. cap. Si Clericos.*

Ceterum etiam licitum est, dum Clerici capiuntur, aut detruduntur in carcerem, ipsis inferre violentiam, quæ necessaria est ad defensionem capiendum, vel detrudendum, & ad superandam ipsorum Clericorum renitentium rebellionem, *ex cit. Vt fama De sentent. excommunic.* non potest tamen inferri maior quam sit necessarium, vt ibidem exprimitur. Vnde si Clericus captus inquis Glossa ad cit. cap. Si Clericos verbo Excedatur. quiete se duci permittat, & ducentes non resistentem calce, pugno, vel alio modo percutiant, in excommunicationem incurrunt: non item si considerata qualitate personæ aut alij circumstantijs iudicetur ad eum caute ducendum expedire vt per vestes traheretur, vel manus ei ligarentur; idque a fieret, vel aliquid simile. Adde ex eod. cap. Si Clericos: quod cum Clericus detrudendus est in carcerem, aut in eo detinendus ad cautelam, nempe vt compareat in iudicio, & sententiæ pateat: si ipse offerat sufficientes fideiussores aut pignora ne in carcerem detrudatur aut detineatur; in excommunicationem incurrere cum qui tunc illum in carcerem detrueret, vel in eo detineret: nisi excessus enormitas vel alia causa rationabilis aliter suaderet.

Ad hæc etiam si ius memoratum non permittat laicos capere vel detrudere in carcerem Clericos etiam incorrigibiles *addit Panorm. ad cit. cap. Vt fama num. 9.* excipien do tamen eos, qui depositi sunt, & curiæ seculari traditi *iuxta cap. Cum non ab homine. De iudicij:* nisi de mandatis eorum Superiorum, quorum est illos corrigere: at tamen, vt post eumdem Panormit. docent ex professo locis cit. Angelus & Syluester, *ille num. 12. & hic, tum in eod. casu 11. tum in sequent. nu. 14.*

Laicus in certis casibus absque excommunicatione potest etiam vi adhibita, si opus sit, Clericum sine mandato Prælati ipsum, apprehendere & detinere in eum finem, vt præsenret ipsum eidem suo Prælati. Primus talis casus est, cum Clericus debitor est, & fugit aut fugam meditatur: tunc enim comprehendere potest à creditore ad præsentandum ipsum Prælati suo, à quo cogatur soluere debitum.

Secundus est, cum Minister iustitiæ secularis (aut etiam *vt habet Syluester in cit. num. 14.* quibus inde laicus) inuenit Clericum in fragranti delicto: tunc enim licet eum comprehendere ad præsentandum ipsum quam citius inquit Caiet. in cit. cap. 10. notab. 4. suo Prælati à quo puniri queat. Similiter cum inuenit ipsum de nocte vagantem, estque in illo præsumptio sceleris: quæ si absit (vt abest in persona carente de se tali suspicione, & comitata scio cum lumine) in excommunicationem ille incurreret, quivim ei adferret etiam comprehendendo ad ipsum statim præsentandum suo Prælati. Addit Angelus cum Clericus commisit delictum aliquod, posse detineri per viginti horas, ad vocandum testes ne sit locus inficiationi. Rationem vero cur in talibus casibus iniiciendo manus violentas in Clericum non incurratur excommunicatio, Caiet. hanc reddit ibidem: quod in illis non committatur sacrilegium illud, pro quo ea decreta est: quandoquidem non ad iniuriam, sed ad iustitiam tenditur: neque Ecclesiastica iurisdictione usurpatur: sed potius iustum ministerium Iudici Ecclesiastico exhibetur.

Casus in quibus ratione correctionis excusantur, qui non sunt Prælati Clericorum.

229. Secundus casus principalis est, cum Magister percuit Clericum discipulum, disciplinæ correctionisve causa. Tunc enim in excommunicationem non incurrit tradunt Palud. in quartum distinct. 18. quæ. 5. art. 1. Richar. ead. distinct. art. 11. quæst. 5. D. Anton. 3. parte tit. 24. cap. 1. §. 2. casu 5. & locis citatis Angelus num. 9. Syluest. num. 6. casu 8. Nauar. num. 82. Caiet. notab. 6. Et patet ex cap. 1. & cap. Cum voluntate De sentent. excommunic.

Tertius casus est, de quo idem auctores Richar. Palud. Caiet. Nauar. & Sylu. ibid. D. Anton. casu 12. Angel. num. 10. cum patet carnalis disciplinæ & correctionis causa percuit suum filium Clericum.

Quartus est, de quo idem Palud. Sylu. & Nauar. ibidem cum simili de causa propinquus percuit propinquum Clericum; ut v. g. frater fratrem: adde potiori ratione, & mater filium.

Quintus, de quo Richar. Palud. Angel. & Nauar. ibidem. cum herus famulum suum Clericum, aut alius, qui familiaris caput, aliquos Clericos de eadem familia percuit correctionis gratia, aut ad ipsos à suis insoleantibus cohibendos.

Sextus, de quo Richardus ibidem Angelus numero 11. Sylu. casu 12. Caiet. notab. 6. cum seniores Clerici zelo deuotionis, pueros & adolecentes in minoribus ordinibus constitutos percunt leuiter, seu seruata moderatione, respectu habitus ad percipientem & percussum ac percussus finem, qui est huius emendatio. Nam neque in his casibus ob percussorem Clerici in excommunicationem incurri expressum est in cit. cap. Cum voluntate.

230. Id intelligendum est autem, vt ex eodem capitulo patet, dummodo talis percussio principaliter fiat causa disciplinæ, vel correctionis; neque scienter deliberateque modus excedatur in ea: si enim principaliter ex ira vel odio vel malitia, Magister v. g. suum discipulum Clericum etiam potius dignum percuit, non excusabitur ab excommunicatione, vt notat Caiet. ibidem, & Sylu. in superius citato casu 8. Quanquam, vt hic præterea notat post Panormit. ad cap. Veniens De sentent. excommunic. num. 1. si interueniret quidem aliqua ira sed principaliter percuteret causa correctionis vel disciplinæ, non incidere in excommunicationem. Similiter si in percuteudo excederet modum, liber non esset ab excommunicatione, nisi id absque proposito, & per inadvertentiam ei accideret: quia tunc imprudentia illam excusaret ex Caiet. in eod. notab. 6. casu 5. Soto in 5. De iust. & iure qu. 2. sub finem Angelo casu 11. & Sylu. casu 12. etiam si (vt hic addit) imprudentia propter non adhibitam diligentiam quam debuit & potuit, culpabilis esset: quia ad hanc excommunicationem incurrendam dolus requiritur, vt indicant verba Si quis suadente Diabolo: & is qui ex imprudentia seu ignorantia agit (nisi crassa esset aut affectata) non agit ex dolo.

231. Cæterum quia memoratum cap. Cum voluntate expressè loquitur de Clericis constitutis in minoribus ordinibus, excusatio in his quatuor postremis casibus de quibus ibid. particulariter mentio habetur, extendenda non est ad percussorem Clericorum constitutorum in maioribus ordinibus: prout illic verbo in maioribus Glossa expressit. Intelligenda est nihilominus: cum ipsius restrictione ad modum percussoris, de qua in eodem capitulo est sermo. Est autem de accommodata correctione puerorum: cui subiicere maioribus ordinibus initiatos indecentiam habet ac dedecus ordinis. Vnde in alijs casibus, vt annotat Syluester casu 8. & Nauar. numero 82. à Patre Filius, & à Magistro discipulus in maioribus ordinibus constitutus, potest eo quo prius dictum est modo puniri absque excommunicatione. Quod quidem de magistro (cui pariter, cuius vicem ille gerit, æquiparatur) confirmari potest ex eo quod in cap. 1. De sentent. excommunicationis absolute ac sine distinctione sermo sit de magistris & discipulis, faciendo illis potestatem hos percutiendi correctionis & disciplinæ gratia. Erit cum non modo Clerici, sed etiam laici possint esse magistri: si cut contra non modo laici sed etiam Clerici tam constituti

quam non constituti in sacris ordinibus, discipuli esse possunt: eidem Canon congruenter dicere possumus Magistros laicos, sine excommunicatione eam quæ dicta est discipuli sui, in maioribus etiam ordinibus constituti, correctionem valere exequi. Id quod citati auctores satis indicant cum absolute & sine restrictione locuti sunt. Neque est quod quis opponat id indecens esse: officium enim magistris & discipuli potest illud honestare. Attamen quod ad proximum attinet, videtur, vt loco cit. habet Sotus, standum vsui recepto in fore Ecclesiastico, atque adeo cum talibus potius verbis quam verberibus agendum esse, iuxta doctrinam quæ de tali correctione traditur. distinct. 45. per totam. Admonet vero D. Anton. in cit. casu 5. & Sylu. in casu 8. quod si principalis magister sub se alios magistros habeat, quibus committit discipulos Clericos docendos, & prohibeat ne hos percuntiant, non ideo disciplinæ aut correctionis gratia percipientes in excommunicationem incurrit: quia per talem prohibitionem non potest tolli priuilegium quod docenti datur corrigendi eos quos docet.

Septimus casus est de quo Angel. num. 11. Caiet. notab. 6. Nauar. num. 87. quando presbyter vel quilibet alius ratione officij quod habet in Ecclesia, violenter etiam, expellit Clericum vel Monachum turbantem in ea diuinum officium. Nam non incurrit in excommunicationem, dummodo id animo quietandi officia diuina (non item ex ira vel odio) principaliter faciat, nec modum excedat, habetur ex cit. cap. Cum voluntate, & ex cap. Veniens De sentent. excomm. Quod cum Panormit. ad hoc posterius cap. sub finem & Angelo loco cit. intellige quantumuis ciuicis non habeat prælationem super eum quem eicit. Idem iudicium est ex Nauar. loco cit. de eo qui Clericum excommunicatum denuntiat aut notorium percussorem Clerici ex Ecclesia eicit ingressum in eam, vt interfit diuinis officijs. Id quod deduci potest ex prædicto cap. Veniens. Ratioque est: quia talis præsentia sua turbat diuina officia. Prius tamen innotendus est vt exeat, omninoque abstineendum est à sanguinis effusione, prout monet Palud. in 4. distinct. 18. quæst. 6. art. 3. conclus. 2.

De excusatione ratione amissionis priuilegij Clericalis.

232. Postremo qui clericum percuit, potest ab excommunicatione ex eo excusari, quod ille priuilegium in proposito cap. Si quis sua dente Diabolo concessum, amiserit. Id quod contingit in aliquot casibus. Primus est, quando quis Clericum neque tonsuram neque vestium genere quidquam de Clericatu præ se ferentem tertio monuit ab Episcopo, neque inde correctum, percuit: talis enim sic incedens amittit priuilegium istiusmodi. Nec enim ipse de priuilegio Clericorum debet aliquid subsidium habere, tanquam effectus illius immunitatis extorris, quæ pro Clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta, prout statuitur in cap. Contingit. 2. De sentent. excommunic. Ob percussorem igitur illius excommunicationem hanc non incurrit, expresserunt Richard. in 4. distinct. 18. art. 11. quæst. 5. & D. Anton. 3. parte tit. 24. cap. 1. §. 2. casu 2. & alij supra cit. Neque opus esse alia declaratione notat Suarez 2. 5. disp. 22. sect. 1. num. 11. Rationem reddens, quod in illo cap. ad excusationem eiusmodi Pontifex nihil requirat præter publicam incorrigibilitatem & pertinaciam post trinam Superioris monitionem. De qua monitione annotat Panormit. ad cit. cap. Contingit. & post eam Sylu. excomm. 6. num. 6. casu 3. debere fieri, non quidem simul: id est, vna pro tribus: sed cum aliquo dierum interuallo: quod etiam habet Glossa ad Clem. 1. de visis & honest. Cleric. verbo Tertio. Item debere fieri non ab alio quam ab Episcopo, aut certe ab eo qui in Clericū ipsum habeat iurisdictionem quasi Episcopalem. Addit Syluester sufficere posse generalem monitionem per edictum Episcopi, quo præcipiat vt infra tantum temporis, vt vnum mensem, omnes Clerici habitū Clericalem accipiant. Quamuis aut, vt loco cit. animaduertit Panormit. per solam dimissionem habitus vel tonsuræ Clericalis, Clericus ipsum Canonis priuilegium non perdat: cum ad id præter eam, ius requirit trinam monitionem factam ab Episcopo: tamen vt

recuperet idipsum privilegium amissum, sufficit ut talem habitum & tonsuram resumat: quod Angelus *excom. 5. casu 1. num. 23.* confirmat ex Clement. 1. de vita & honest. Clericorum: unde Glossa ibid. verbo *Quamdiu*, idem colligit: sequiturque Sylvester *excom. 6. num. 4.* Hæc autem intelligenda sunt procedere quantumvis percussus sciat illum quem percussit Clericum esse: alioquin enim memoratum ius nihil speciale concederet, cum constet ab excommunicatione excusari omnem eum qui percussit Clericum, quem Clericum esse inuincibiliter ignorat: pro quo textus est expressus in cap. Si vero 2. de sentent. excommunic.

Ad id loco cit. Suarez differentiam in hæc inter Clericos constitutos in minoribus ordinibus & constitutos in maioribus: quod illi omnino deserentes habitum & tonsuram Clericalem; ita ut non semel aut iterum, sed continuata consuetudine illis non utantur, amittant istud privilegium quamdiu perseverant in tali statu: hi vero non amittunt idem facientes, donec ter per suum Prelatum admoniti, se incorrigibiles ostendant iuxta antedicta. Ratio differeutiæ esse potest, quod illis sit liberum à statuta Clericali resiliere: his non item: ideoque nequeant, ut illi, tanquam non Clerici ex eo haberi, quod externo habitu nihil de Clericatu præ se ferant.

234

Secundus casus est: cum quis dimisso Clericali habitu arma gestat militaria, nec se cortexit ter monitus illo modo qui traditus est pro precedenti casu. Nam cum talis priuatur Clericorum privilegio per cap. In audientia, De sentent. excom. qui percussit ipsum non incurrit in hanc excommunicationem. Immo ex Nauar. in *Enchir. cap. 27. num. 80.* id habet locum si Ecclesiasticus gesserit quidem habitum Clericalem, sed admonitus eo quo dictum est modo, à militariibus actibus non abstinere. Verum id non habetur ex proposito iure; neque ut Suarez in sequent. num. 17. bene ostendit pro ipso Nauarro facit cap. Finale De vita & honest. Cleric. quod ille citat.

Tertius casus: cum quis percussit Clericum, qui relicto Clericali habitu se immiscet enormitatibus. Talem enim amittere privilegium Canonis, patet ex cap. 1. De Apostatis & ex cap. Cum non ab homine, & Panorm. ibid. num. 6. Angelus verbo Clericus 10. num. 1. & 2. & Sylva. eod. verbo 3. quest. 9. & Nauar. cap. 27. num. 81. quia isti Canones non pre-exigunt admonitionem in sicut prius citati.

Aduerte vero illud quod dictum est de primo casu; ipsum nimirum procedere, quantumcumque percussus sciat eum quem percussit esse Clericum: Panorm. ibid. notare in hoc quoque & precedenti procedere eadem ratione. Aduerte etiam illum se enormitatibus immiscere, iuxta citatos Canones (quod mones idem Panorm. ad memoratum cap. Perpetuum num. 3.) qui armis acceptis seditionem in populo iniustumque bellum facit. Ad id Angelus in cit. numero 2. illuxa qui atrociter delinquit publice, prout faciunt publici latrones armati, assassini, & alij qui crimina cum faucibus & gravi proximi in uria contra iustitiam ac reip. pacem committunt: talia enim sunt crimina, quæ in memoratis iuribus insinuantur. Quæ iura cum pœnalibus sint, non sunt interpretatione extendenda ad alia crimina. Aduerte demum, eadem iura sic liberare ab excommunicatione percussentem Clericum, ut non faciant immunem à peccato: quandoquidem præscribunt ut penitentia illi iniungatur etiam grauior, quam si in casu simili percussisset laicum.

235

Quartus casus est: cum percussus is, qui se ioculatorem se minimum aut seurrum facit per annum: talis enim caret omni Clericali privilegio: ut & quando fecit quidem breuiori tempore, sed ter monitus non respicit, prout habent Angelus in verbo Clericus 9. num. 10. Sylva. eod. verbo 3. quest. 8. Nauar. loco cit. ex cap. vltico de vita, & honest. Clericorum in 6. Quæ monitio, ut ait Glossa ibidem verbo *Moniti*, debet per Prelatum vel Iudicem ipsius Clerici fieri eo modo, quo dictum est in 1. casu. Aduerte ex eadem Glossa. in verbo *Ioculatores*, hic non comprehendit eos qui ioculantur priuam aut infirmitatis solandæ vel alterius honestæ rei causa: non vero publicè nec quasi artem ioculandi facitendo. Adde, quia verbum exercendi importat frequentationem actuum, neque

comprehendit eum qui semel tantum, aut iterum tale quid faceret. Adde etiam cum constitutio loquatur indistincte, eâ includi etiam iniciatos maioribus ordinibus.

Quintus est, cum percussit Clericus bigamus, hoc est, qui contraxit matrimonium cum duabus, vel cum vnica quidem tantum, sed corrupta; talis enim priuatur omni privilegio Clericali per cap. Vnicum. De bigamis in 6. Id quod notant Calet. in verbo *Excommunicatio cap. 10. notab 7.* Sylva. verbo *Clericus 3. quest. vlt. & Excomm. 6. casu 14.* & Nauar. loco cit. Aduerte autem hæc non esse intelligenda de bigamis constitutis in maioribus ordinibus ex Glossa ad cit. cap. Vnicum verbo *Bigamus & Palud. in 4. distinct. 27. quest. 4. art. 2.* & Sylva. verbo *Bigamus quest. vltima*: vbi rationem addit quod tales non possint amplius tanquam laici viuere: sicut possunt (immo & debent sub excommunicatione ex eod. cap. Vnice) qui in minoribus ordinibus facti sunt bigami. Ad id ibidem Sylva. quod si Bigamus efficitur Religiosus quamuis ratione Clericatus non gaudeat hoc privilegio, gaudere tamen ratione Religionis; quia cap. propositum, quo tollitur privilegium bigamis mentionem tantum facit de Clericis: privilegium vero Canonis datur quoque Monachis, ut patet ex verbis illis *Si quis suadente Diabolo Clericum vel Monachum, &c.* De Clerico vxorato quidem sed non Bigamo, si portet habitum & tonsuram Clericalem, quod gaudeat istiusmodi privilegio. habet ut ex cap. 1. de Clericis coniugatis in 6.

Sextus casus est, cum Clericus coniugatus exerceat publice & personaliter officium Macellatorum, aut Laniorum, aut Tabernariorum, aut Cauponarum, & ter nominatim monitus à Diœcesano loci, non desistit: aut postquam desistit iterum illud assumpsit. Talis enim perdit privilegium Clericale ut habent Angelus *Clericus 9. num. 7.* Sylva. eod. verbo 3. quest. 5. & 6. Nauar. cap. 27. num. 81. in fine: estque textus expressus in Clement. 1. De vita & honest. Clericorum Quod si talis ut consequenter in ead. Clement. statuitur non esset coniugatus, & incederet omnino ut laicus, id est, sine veste & tonsura Clericali, privilegium quoque amitteret Clericale, tam in rebus proprijs quam in persona, quamdiu insisterit in præmissis. Quod si incederet ut Clericus amitteret quidem privilegium in rebus, id est (ut Glossa verbo *In rebus, interpretatur*) non gauderet immunitate consueta, gauderet tamen privilegio in persona, quale concessum est cap. Si quis suadente Diabolo; & ideo in excommunicationem incurreret, qui manus violentas in eundem iniiceret. Aduerte vero ex eadem Glossa, verba illa *Publice & personaliter*, indicare quod si prædicta officia Clericus exerceat personaliter quidem, sed occulte, vel publice quidem sed per alium, ut per seruum vel aliam personam interpositam, non esse locum huic casui. Neque item ad eum sufficere, ut trina monitio per alium ordinarium quam per Episcopum fiat: neque ut fiat generaliter: quia committitur specialiter Diœcesanis locorum: præcipiturque ut fiat nominatim. Porro si à tali officio desistens habitum ac tonsuram Clericalem resumpserit, gaudere suo Clericali privilegio, si nihil aliud obstat, in eadem Glossa inferitur ex illis verbis eiusdem. Clement. Quamdiu præmissis insisterit.

236

Postremus casus est, cum Clericus est degradatus realiter, id est, cum ijs ceremonijs, quæ proponuntur in cap. Degradatio De pœnis in 6. Talis enim priuatur omni Clericali privilegio iuxta idem cap. in fine: & ideo non incurrit in excommunicationem qui illum percussit, ut ibidem notat Glossa vlt. Degradatus vero verbaliter (quo nomine significatur, qui depositus est ab ordinibus vel gradibus Ecclesiasticis abique ceremonijs, quæ sunt in reali degradatione) non prius amittit privilegia Clericalia, quam post degradationem inueniatur incorrigibilis, & de causa anathematizetur: & postquam anathematizatus est, iterum inuentus fuerit incorrigibilis iuxta cap. Cum non ab homine, de iudic. 15.

237

Ceterum quia excommunicatus aut suspensus aut irregularis nullo iure specialiter priuatur suo Clericali privilegio: neque ex eo quod talis sit desinat esse Clericus, excommunicationi planè subici videtur, qui illi manus violentas intulerit, nisi interueniat excusatio aliqua ex ijs, quæ hæcenus propositæ sunt. Item, quia Clericus qui reperiretur non fuisse baptizatus, non esset vere Clericus iuxta

238

cap

cap. Veniens De presbyt. non bapt. sicut non potest gaude-
re privilegij Clericorum, ita nec in excommunicationem
incurreret, quillum percuteret quamvis Clericus esse puta-
retur.

CAPVT DECIMVMNONVM.

De absolute ab excommunicatione lata in percussorem
Clerici vel Monachi.

SVM MARI VM.

- 239 Distinctio personalis iniurie Clerico facte in leuem, enormem &
mediocrem.
240 Quando censetur enormis.
241 Quando leuis aut mediocris.
242 De ca. u. in quo Religiosus potest a suo Prelato absolui.
243 An procedat cum percussus, est alterius claustrij Religiosus.
244 Ad quem recurrendum sit, cum proprius Prelatus habet impedi-
mentum absoluenti.
245 Si Religiosus percusserit Clericum seculare, a quo absolui debeat,
& a quo Nouitius istiusmodi excommunicatione irretitus.
246 De articulo mortis & de femina.
247 De habente capitales inimicitias & de puero.
248 De officiali quid sit in hac re tenendum.
249 Quid de delictis, & de constituto in potestate non valentibus in
Romanam.
250 De paupertate, morbo, & senectute, impediende ne quis valeat re-
currere ad Sedem Apostolicam pro absolute.
251 De excusatione sodalis & ianitoris.
252 De subiectione excusante in seruo, aut in filio familias.
253 An pariter excusati alij quas subiectio mariti, respectu uxoris, aut li-
berti respectu patroni.
254 Quid agendum ei de quo fama est publica quod Clericum percuf-
serit; & de eo qui habet impedimentum legi consonum aut a lege
tolerandum.
255 De leui percussione ob quam non est recurrendum ad Sedem Apo-
stolicam; & de debilitate, qua quis impeditur eam adire.
256 Quaedam obseruanda circa privilegium non aduendi Sedem Apo-
stolicam pro absolute a referuati.
257 Quando nec Episcopus adiri potest, an possit Curatus absolueri,
opposita sententia: quarum negans videtur probabilior.
258 Episcopus, & Prelatus religionis suam potestatem absoluenti a
referuatis possunt alteri committere.
259 De satisfactione facienda Clerico percusso, & promissione aduen-
di Sedem Apostolicam a percussore sub iuramento exigenda, ante-
quam ei ab inferiore detur absolute.
260 Quod in hac re dicitur de excommunicatione incurta ob percuf-
sionem Clerici, locum habet in quacunque alia referuata.

EXiure Canonico habentur varij casus, in quibus pro ab-
solute ab excommunicatione lata in percussorem
Clerici, recurrendum non est ad Sedem Apostolicam, et-
iam si illi sit referuata. Qui casus indicantur dictionibus ho-
rum versuum apud Panor. ad cap. Cum illorum de sentent. excom-
munic. nu. 1.

Regula, mors, sexus, hostis, puer, Officialis,
Delictus, inops, ager, senex, & que sodalis,
Ianitor, adstrictus, dubius causa, leuis ictus,
Debitis, absolui sine Summo Antifite possunt.

Eorum autem explicationi premittere oportet pro faci-
liore intelligentia, distinctionem iniurie personalis Cle-
rico facte, in grauem siue enormem, mediocrem, & le-
uem.

DE DISTINCTIONE iniurie Clerico illate, in grauem,
mediocrem, & leuem ad sequentium intelli-
gentiam.

SECTIO. I.

239. **D**istinctio hæc colligitur partim ex cap. Peruenit De
sentent. excommunic. quod enormem & leuem com-
memorat: partim ex Extravaganti Perlectis (eam refert Na-
uarr. in Enchir. cap. 27. num. 91.) quæ mediocris quoque facit
mentionem. Dicitur autem in hoc negotio leuis iniuria,
non quidem illa quæ non est peccatum mortale, cum talis
non sit causa sufficiens excommunicationis: sed quæ licet
peccatum mortale sit; respectu tamen altarum grauiorum
nec enormis, nec mediocris est arbitrio Episcopi, vel alterius

cui iuxta post dicenda commissæ est absolutio, de qua est no-
bis sermo: rali enim arbitrio standum esse (quod post glossam ad
cap. Cum illorum. De sentent. excommunic. verbo Effusionem sangui-
nis, admonet Panor. in ibidem num. ij.) expressum est in memo-
rata Extravag. circa finem. Adde ex Hostiensis sententiâ
communiter recepta, teste Nauarr. in sequ. nu. 92. arbitrio et-
iam Confessarij; qui vel à Papa vel ab Episcopo potestatem
habet sufficientem dandi eiusmodi absolute. Iam tale
arbitrium, vt in eadem Extravag. indicatur, formandum est
ex varijs circumstantiis; præsertim facti, personæ lætæ, vel læ-
dentis, loci vel temporis.

Quando iniuria censenda sit enormis.

Itaque iniuria enormis censetur ex circumstantia facti
iuxta eandem Extravag. & cap. Cum illorum De sentent.
excomm. (quod anno ant. Panor. ad idem cap. num. 8. D.
Anton. 3. par. tit. 24. cap. 1. §. 3. casu vltimo Caiet. verbo Excom-
municatio cap. 10. notab. 7. Sylue. absolutio 4. num. 1. Nauarr. in
Enchir. cap. 27. num. 82.) si quis Clericum iniuste occidat, vel
aliquid membrum ei abscindat, aut etiam mutilat, id est, sic
lædat, vt ad munus suum exequendum reddat ipsum ine-
ptum: aut ei infligat notabile vulnus, vnde multum sangui-
nis effundatur, aut non adhibito præfenti remedio est un-
de adum erat: nisi id contingat in corporis parte ex qua san-
guis facile erumpit, vt in naribus, aut in aliqua venula: quia
percussio ex eo non habebitur gravis, inquit Panor. in
seq. num. 10. & Nauarr. loco cit.

Aduerte verò non modò cum multâ effusione sanguinis
Clerico illatam iniuriam enormem esse posse, verum etiam
absque vlla planè effusione illatam. Quod Sylue. notat post
glossam ad c. vnicum de consecr. Ecclesie, verbo Sanguinis:
& patet, quia occiso Clerico potest esse absque sanguinis ef-
fusionem, vt si stranguletur. Adde quod memorata Extravag.
inter iniurias non leues in hoc negotio ponat; si per-
cussione relinquantur signum aut fluat in carne: si frangatur
dens, si multi capilli euellantur, ex quibus non solet sequi
multa sanguinis effusio.

Aduerte secundo in hac re non esse necessarium ad gra-
uem iniuriam, vt læsio exterior Clerici sit grauis in ordine
ad ipsum percussum, si sit gravis in ordine ad statum Clerica-
lem: licet Clericus non lædatur grauitate in sua persona, ini-
ria tamen grauis in eo fit statui Clericali: vt potest fieri spuen-
do laillum.

Porro ex circumstantia personæ lætæ vel lædentis cense-
bitur iniuria enormis (vt post Host. en. D. Antoninus loco ci-
tat. & Sylue. in sequent. num. 2. tradunt) quoties inferior &
subditus in suam Superiorem manum iniecerit. Quam-
uis enim memoratum cap. Cum illorum, mentionem faci-
at tantum Episcopi & Abbatis: idem tamen dici posse de
alijs Prælati & Superioribus, satis significatur indicia Ex-
travag. Perlectis, cum in eorundem circumstantias personæ, ex qui-
bus iniuriæ interdum censetur graues, quæ alioqui sunt ex-
se leues aut mediocres, ponit si est Magister, Iudex, Præla-
tus, Pater, Patronus aut Dignitas, qui iniuste percussus a sub-
dito aut ab alio se villiori. Censetur quoque enormis (vt in
eod. n. 2. Sylue. habet) ratione scandali, quod generatur ex talis
personæ percussione, vt verbi gratia, si percussus Sacerdos
vestibus sacris indutus: quod est exemplum Caietani. Vbi
aduerte ex sola dignitate personæ non iudicari de enormita-
te iniuriæ: vt argumento est, quod non omne peccatum, et-
iam mortale, dicitur enorme; quantumuis commissum con-
tra Deum. Cum illa igitur coniuncta esse debet proportiona-
ta quantitas læsionis: quandoquidem tam parua hæc esse po-
test, vt percussio, aut violentia minimè censenda sit enormis:
quod idem iudicandum est de alijs circumstantiis iniuriam
minuentibus arbitrio prudentis.

Quod verò ad circumstantiam loci attinet: quamuis post
Ioannem Andream ad cit. cap. Cum illorum, Sylue. in pius
citatio num. 1. statuat iniuriam censeri posse enormem, ex eo,
quod inferatur in platea vel in Ecclesia, vel in cimiterio, vel
in claustris, vel in theatro, vel coram Prælate ac Iudice: ad-
de & de loco vulneris (vt quod in oculo) nihilominus ta-
men probabile est quod Nauarr. in citat. num. 92. existimat, id
tantum esse verum, cum percussio est in se notabilis, vel ma-
gnam aliquod scandalum gignit in populo: etiam si negan-